

I.

ZENÉBE KOMPONÁLT KÉPEK – CSODÁS MONDTAM HANGTALAN

„Ragadd meg a jelent, nincs a világon
semmi értékesebb, mint a múltó pillanat,
hiszen az örökkévalóságot hordozza
magában” /Goethe/

Csodás – mondtam hangtalan, avagy a múltó időben..., képekben szóló zene, zenében festett képek... Zenében komponált képek sora jelent meg előttem. Smetana Moldvája szalad felém, Wagner Dal az esthajnalcsillaghoz szól hozzám.

Gyakran fordul elő velem, egy-egy lemez hallgatása közben, alatt, után; - kényszert érzek, hogy ecsetet, tollat vegyek a kezembe, az író, a festő, a grafikus sajátos eszközeivel szinte zenét „komponáljak” én is. Ezt a természet csöndje teszi lehetővé számomra, lehetőséget teremtve a csönd hangjait megszólaltatni. Bizony a csöndnek is vannak hangjai!

Hányszor kíváncozunk a csönd világába, s lehunyt szemünk előtt a csönd lépdel. „Megjelenik” fátyolba burkolózva.

Az írot, a festőt, a képzőművészt a csendre vágyó embertől az különbözteti meg, hogy nyitott szemmel tekint bele a nagy Természet még nagyobb rejtelseibe. Talán így: „csodás”, – mondom hangtalanul, de azt is írhatnám, egy est-éj Füreden... a néma csöndben.

Amikor a képzelet felgyúl és az érzelem magával ragad, s szinte a jelen valóságának érzem a múlt szép óráit, perceit. Úgy gondolom, hogy Mnemoszüné, az emlékezet istennője áll mellém, s megfogja kezem és vezet a múlt ösvényein át az emlékek sokasága közt.

Mnémoszüné (görögül Μνημοσύνη), görög mitológiai alak, titanisz, Uranosz és Gaia leánya, az emlékezés istennője, a múzsák anyja.

De mi is az emlékezet?

Általunk korábban érzett, átélt dolgok vésete, a múlt nyomainak megőrzése, mely a felismerést jelenti a most lévő időben: bevésni, megőrizni, felidézni a történeteket.

És mi az idő?

A múltból megmaradt megőrző óriás, mely mindig egyformán jár: Ő az örök.

Nézem, e ragyogó őszt, az itt – ott úszó ökörnyálat, s a csönd lopakodva jár körülöttem. A csöndnek tulajdonképpen ezerféle hangja van, amit a fül nem hallhat, de ezeket a hangokat csak a szív foghatja fel, e hangok az idegek között harangoznak az őszi virágzások, hervadások idején.

Az ember beletartozik a nagy természetbe. A nagy világegységben ez az érzés segít, sugallja, hogy megismerhesse a nagy természetet: az integető hegyek távolságát - magasságát, a csupa derűs völgyek tányérjait színes ruháikban, a szépnek a sugárzó messzeségét. Hívogat a táj ezernyi szépségeivel: az ősznek színes képeivel, sokszínűségével, a csodás tavasz és nyár után.

Lent a Balaton partjánál, ahol végig a nagy sziklák sorakoznak - néha megszakítva egy-egy elterülő nádassal, - a víz simogat selymesen, kedvesen.

Most oly jó ez a nagy csönd, ami körülvesz, miközben csupa pasztell körülöttem e táj.

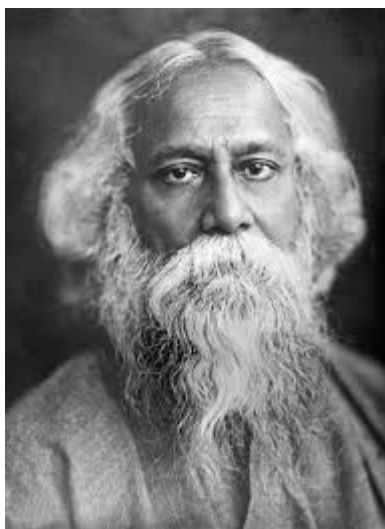
Sárgul már a rét, a mező. Fakulnak a virágok, füvek. A lomb is hull, keringve száll...

Fent a bársonyos ég alatt lassan sóhajtozva szállnak a kis bárányfelhők. Csönd altatja a folyókat, patakokat. S elcsendesülnek a szelek csak néha – néha sóhajtoznak, így üzennek. Bánatosak a fák, a korán jövő árnyak rebbennek a nagy tó vizében.

Viszont az ókori görögök szerint ANEMOS, a SZÉL, kora tavasztól előre küldi minden évben hírnökeit, vagy az is lehet, hogy az erdő alján barangoló ADONISZT sirató VÉNUSZ könnyei váltak apró virágokká? Milyen kedves gondolatok! Milyen kedves mese! Milyen kedves szavak! Milyen kedves emlékek!

Ám már barnás foltokkal lepte be itt-ott a tájat az ősz, mégis csodás a látvány a színek kavalkádjában, homályával, köd fűrtjeivel.

A vén platánok már sok helyen rozsdavörös leveleikkel dicsekednek,- nem rég még faközöld ruhában nézték a tájat, s szőrös-gömbös makkocskáik meg-megmozdultak a szellők hátán. Talán üzentek a ma embereinek? Mennyi mindent hallhattak, láthattak az évek során?... Most ott állnak, mint 1926-ban, amikor itt járt Rabindranáth Tagore, azóta is a nevét viseli e gyönyörű fásor, Fürednek egyik nagy büszkesége.

Rabindranath Tagore (1861-1941), indiai költő, író, zeneszerző, festő, polihisztor, aki életművével átformálta az indiai régió irodalmát és zenéjét.

Úgy két-három hete. a virágok sokfélesége virított: begóniák, kardvirágok, petúniák, szellőrózsák, estikék, s a kedves vadvirágok, az apró pipitérek, bogáncsok, iringók, achilleák, aszatok a réteken a patakok partjain. De már az ős ködös hajnalaival, hideg szeleivel megtépázta a tájat, mert a természetben kezdetek is végek ölelkeznek, miközben a természetben mindenre van válasz.

Most a nagy víz tükre szinte percenként változik, hol zöld, hol kékes színben csillogva, majd halványzürke színekben ringatózik. A túlsó parton, a kedves Tihany felé már fátyolosan látszik minden. Ez a csodás Balaton, amelyet a rómaiak régen „Lacus Pelsonak” neveztek.

Halkult a táj, s halványultak a színek, gyöngyházfényben sóhajtottak a múltó percek alatt.

A nagy platánfák, vadgesztenyefák ágai összehajoltak, s a fák ágai között néztem a múltó színes fénypillanatok csodáit. Felfelé néztem, s még egy kicsit élveztem a tisztán halkuló fényt, s hallgattam a nagy Mindenség lüktetését...

Magasság: csodás ég!

Kék égbolt: tünemény!

Mélység: csodás víz!

Csillogó vízpalota a zöldek-kékek árnyalataiban!

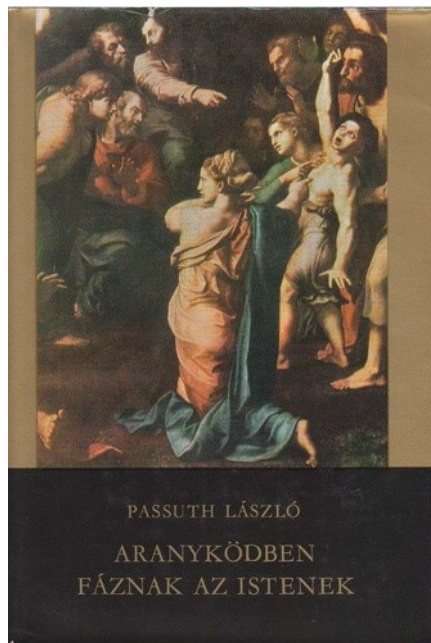
Hűvös sóhajtásokkal érkezett meg a korán jövő alkony. Kis cinkék surrantak az ágak között, verebek, galambok röpködtek. Fent messze vadkacsák húztak arra, amerre a vezérgúnár dallamos-lágyan szólt, de csak halk hangon, ami nem zavarta meg a csöndet. A völgyekben az erdők orgonái is csak halkán, simogatón szálltak a légben.

A fáknak csodás zengése, a szél remegésében levélszimfóniát küldött a légben. Az alkony sűrűjében még bíborban lángolt az ég, és a fényes arany – ezüst csíkok el-el bújtak a felhők szegélyein, miközben azok már vonultak nyugat felé. Szép volt az alkony, s gondolatban ott jártam a nagy platánok alatt, és árnyékukban a lombok lebegő palotájában tölgyek, akácok is üzentek és fenyők küldték illataikat. Faunus eső isten egy idő után meggondolta magát és más tájakra szállt. Eső után még kis tócsák itt-ott feltűntek, miközben feljött a Hold, és kis tócsatükrökben nézegette magát: „Mily kicsi is vagyok!” – és sétált tovább méltóságteljesen, és szép ezüsthényét magával vitte.

Erősödött a köd, mintha egy nagy túllfüggönyt eresztettek volna az egész világra. Egyszer régen olvastam a következőket:

„A köd anyja a völgy, apja a hegy, sírásója a szél, siratója a napsugár”.

És már mindent köd borított, sűrű köd, október végi fátyolával és mindenre rátelepedett. Egy kicsit fázósan összehúztam a kabátomat. A ködről jut eszembe Passuth László szép könyve: „Aranyködben fáznak az istenek” Fáznak?... Fáztak?... És aranyködben?... Igen! Legalábbis az író szerint...

Mindez a ködről emlékezve, egy kicsit másként...

És tovább élvezem a víz illatát, kis hullámain, és talán kis vízi tündérek is mosolyognak valahol egy-egy eltévedt hullámon: némelyik megnézi a nagy szakállas fűzfákat, amelyek fürdetve simogatják a pázsitot, amikor a szellő éppen arra téved. S talán a Szentivánéji álom tündérei, koboldjai is elmennek a kiserdőbe, s körüljárják, és gyönyörködnek az óriási fáknak, amelyek tárt karokkal várják őket. Egy kis álmodozás, egy kis bűvölet, egy kis mese, egy kis hallgatás, egy kis varázsálom, egy kis nyugalom néha bele-bele csúszik az ember életébe így ősz idején. A sárgás aranyfényben lebukó nap sáfrányos tündöklése halványult, majd halványrózsaszínbe fátyolosan lassan indult útjára.

A szürke homály még rózsaszín, halványsárga színt mutogatott a szép estében. Csend altatta a völgyeket, a hegyeket, a tájat, és a nyugati hegyek mögött még tündöklő napkorongot.

A természet képe, megkapó szépsége rabul ejtett. A fákon, ahogy halkultak lassan a fények, sötét köpönyege selymében megérkezett az este, mert nem az évszakok döntik el, hogy mikor és milyen ég alatt szálljanak, ragyogjanak a csillagok és a holdsugár. Úgy éreztem ezeket a perceket, órákat az emlékezet templomába kell zárnom, pedig én csak egy porszem vagyok e halkuló szélben, e halkuló estben, vagy tán egy kis vízcsepp? Lehet csak egy sóhaj ebben a nagy Mindenségben, de Isten gyermeke vagyok, aki nekem álmokat adott, szép gondolatokat és csodákat tár elém... És már szinte hallom Richárd Wagner „Dal az esthajnalcsillaghoz” csodálatos művét. Igen! Igen!

Wagner: Tannhäuser - Dal az Esthajnalcsillaghoz - Palló Imre ... (4:52)

Palló Imre, Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekara, Vaszy Viktor
HUNGAROTON

A nagy Goethe imádta a természetet, s a következőket írta 1826-ban; „Az élettől kaphat-e többet ember, mintha a Természet-Isten kitárul?” Milyen szép mondat! Milyen megható. És már a Hold is megjelent a csillagok közt, fénylőn, sokágú csillogásával a magas ég alatt. S CYBELE, a Természet istennője valahol ott trónol a fenyők oltárán és mosolyog, majd csillogó ruhájában elindul az éjszakában a nagy tóhoz, s talán éppen ott időzik PÁN isten, s ípja szól halkán, mert tudja, hogy éjjel, a csönd honában így illik. Ez az éj ezer és ezer csillagaival, holdsugarával a csendről mesél, int; majd néha a víz zenél..., de csak én hallom alig - mozgásában, mozdulatlanságában, mert ez az éj ezer és ezer csillagaival, holdsugarával csodálatos...

Égi és földi csodák! Tihany fátyolos, homályos képében csak a nagy fehér templom fénylik, az Isten háza. Lent a visszhang most nem üzen, csendes, és a kecskeköröm kedves meséje a Kecskéköröm = Congevia kagylók héjának maradványai.

Csodák örök rejtelve és egy kis álmodozás így éjnek idején is. És tán az ég is mosolyog. Lent a mélyben a múltnak csodái sorakoznak, emléket, emlékeket őriznek. A víz már csendes, de most egy kis hullám átölelte az érkező kis habot, és már édes kettesben, egymást ölelve varázslatos vízmámorban siklanak, hogy ne tudja a nagyvilág milyen gyönyörben élnek. De majd holnap, amikor a hajnal újra a víz tükrére lépdel Ők is a víz tükrére lépnek, lebegnek, s felettük a kék égbolt nézi a csábítóan szép hullámhabot.

A lombok levegőpalotájában a madarak már nem énekeltek, a vizeken itt-ott kis hullámok játszadoztak, néha tarajoztak egymás tetején. A kék ég szépséget

küldött, mint egykor elszállt órákban, midőn még sűrű lombok árnya zengett. Messze Pán muzsikája remegett, és a rég múlt idők egy más világa csendesült felém. És csendes lett az éj is, s a sötétben a hűvös tó őrizte a ráhajló fűzet, s az ég szórta csillagfényben fürdő arany-ezüst gyöngyeit. Néha hallottam az éj sóhajtásait, mely a szellővel üzent.

A sötétség lassan csordult előttem, s a csönd sóhajtásában az elmúlt emlékek is messze jártak az ősz nagy országútján.

A menny csillagfényben ereszkedett le, amely gyöngyeit szórta szikrázón fényesen, s a kedves ragyogás ringott a nagy vízen. Gyönyörűség, szépség, csönd; csönd és nyugalom, és békesség...

Itt az éj és a csend jár, s hallom Massenet Thaisából a csodálatos Meditációt, Behunyom szemem, mert ez a zene körüleng, – simogat, a szívemhez, a lelkemhez szól, Ezt ajándékba kaptam, mert a ZENE „Isten álma”. Közben virágos lett az éj,... mert „A csillagok az éj virágai!”

Jules Massenet - Meditation from Thais for Violin and Piano ... (5:23)

Violin - Rusanda Panfili Piano - Donka Angatscheva

Közben hömpölygött mellettem a múltó idő! A hold csodás sugarában az árnyak feketék lettek, s az apró kis hullámokon táncolt a fény és egyszer csak megjelent ezüstös ruhájában a hold ezüsthídjával a Balaton tükre, s szaladt-szaladt a fény, a fényhíd a sziklákig s jött hozzám mind közelebb.

-Ó, de csodás! – mondtam hangtalan.

A messzeségből a földre tévedt csodasugár, az ezüsthíd, - és mosoly suhant át az arcomon. Az éj, az éjek izzó csöndjében a fényt mindig csöndes templomok őrzik, most a nagy víz temploma, s őrzi e csodás látványt, e csodás látomást. A csönd varázsa lépett a térbe, s e varázs fogvatartott, mely átszökött zenébe, s lépegettek a hangjegyek hangtalan.

A hold különleges varázsos fénye nagy udvarával a pillanatok, percek futó benyomása alatt csodás volt az éjszakai csöndben, e fények halmazában, csak úgy gyöngyöztek és szinte zenét hallottam, Debussy csodás zenéjét; a Holdfényt. Mert zenéjében különösen nagy jelentősége volt egy – egy napszaknak, így az éjszakának is. Szinte sejtelmesen szálltak a hangok, finoman

megkomponált hatásokkal, meglepő harmónia világgal, karsún ívelő finom, és bársonyos vonulatokkal. E zenét hallottam, hallgattam ébren álmodozva, miközben csönd ülte meg a tájat. A zenészeknek meg van az a kiváltságuk, hogy megérezzék az éjszaka és a nappal, az ég és a föld költészetét, hogy feltámasszák a légkört, a természet suttogásának egyszerű ritmusát. Ők közelebb állnak a természethez, mint bárki más. S e Holdfényben felhangzott hangtalan Maupassant „A holdsugár dala” című verse gondolataimban, és már mondtam is hangtalan. A vers, a betű, az álmodozás és a csönd, a csönd, a csönd... itt van, s bolyong velem, vigyáz rám a holdsugár és beszélget velem „Tudod mi a nevem; A Holdsugár.

Tudod, honnét jövök? Az égre nézz fel.
Anyám ragyog, az éj hús árnya már
fákon, vízen futok lágy szökkenéssel,
tanyám a friss fű, a meleg fővény;
kúszom sötét falon, nyírfák tövén,
Mint kincsre szomjú martalóc a házon,
nincs melegem sosem, és sose fázom.

Tudod mi a nevem? A Holdsugár.
úgye tudod, miért sugározom itten?
Ha lenn az éjjel hűvösárnyú már,
örökre elveszhetsz a sanda vízben,
éjjel veszélyes az erdő s fővény,
megbotlasz a sötét nyírfák tövén;
én az ösvényt ragyogva mutatom,
ezért bolyongok künn az utakon.”

/Kosztolányi Dezső fordítása/

Az árnyak és lomha csönd szendergett. Az éjszaka csöndjében néha visszavisszajártak a fények, mint gyöngyfüzéreken a gyöngyszemek, s csillogtak a vízben és a víz fölött.

Az éjnek mélységes csöndje békét és nyugalmat hozott, s a fények belesimultak a csöndbe, olyan szépen, mint a hegedűn elhaló hang.

Mégis bennem valami kis hang csendült fel. De milyen hang?... Valami megfoghatatlan, megmagyarázhatatlan valami nem hallható, amit csak a lélek hall..., a lélek hangja szól hangtalan, ... Lehet?... Lehet!...

Milyen hang is vagyunk a játékos kezekben egy csillag füzéres ég alatt?- Hogy szállni lenne kedvem e csodás fényhídra... A percek múlásával képzetem csapongott, s a fényhíd felé mentem, s a sziklák előtt megálltam. Most úgy kellettek a természet fénycsodái, a természet szépségcsodái, amit most úgy éreztem, hogy csak nekem adattak; ezek ajándékok nekem. Ez oly szép káprázatos szépség-tünemény, álomszerű tünemény egy föld feletti varázs hosszú perceken át: fények a magasban, fények és ezer csillogás a vízben... Táncoló fények csupa ezüstben, és itt-ott eltévedt kicsi hullámok. Ez hitvallása az éjszakának a csöndről, a szépségről, a varázsról, a fényről a holdfény varázsában megörökítő tüneményes percek szépsége alatt.

Óh, csodás éj! – s mosolyom száll hálaként a menny felé. Hiszen a művészet szent csarnokából szól ez az alig-hang, ébren álmodom, ezért kérlek, hogy „Lábujjhegyen járj, ne zavard meg az álmom!”

Igen! Álmom, az én álmom...

Álom az éjben, a fényben. A zene szól csak nekem, hiszen a zene megtisztítja a lelkeket. Ó, de jó lenne e fényben lebegni, menni, szállni, de hová? Fel - fel a Holdig? Vagy hová, merre, meddig? Vagy egyszerűen csak rálépni a fényhídra, s szállni a fény ölelésében. Bár tudom ez lehetetlen, hiszen csak egy fénycsoda, egy fényhíd, s alatta hideg van, itt-ott hínár, vagy kavics, szikladarabok, egy-egy elárvult, odatévedt meghalt levél és sok iszap.

Mégis milyen jó ebben a fényben álmodozni egy kis időre is. Ez egy szép látomás, a Hold most nekem küldi csodasugarát ezüstös hídján át...

Sokáig ültem a parton s élveztem a tündöklően gyöngyöző ezüsthényt, melyek villózva szaladtak a víz tetején. Messze a fenyvesek túlevelű csöndjében a csillagfények hullámzásain tekergett az éjszakai szellő...

A víz azonban nyugodt volt, alig mozdult, míg egyszer csak kezdett keskenyülni az ezüsthíd, kevesebbek lettek a fények, vékonyult, rövidült, s lassan a túlsó partot is elhagyta. A Természet belső rendjének titkos bemutatkozása volt csupa fényben, mely nem csak szépséget, de örömet is okozott ebben a különleges éjben...

Ó csodás ezüsthíd! S közben úgy éreztem, hogy búcsúzik a híd! – sóhajtottam - közben már csak a lábam előtt látszott, s néhány másodperc múlva, mintha elnyelte volna a víz fekete fátyolában. Búcsúzott hangtalan apró kis jelekkel,

fények apró vibrálásaival, s halványlila-fehér kis habokra ezüstkönnyeit szórta...

Igen, búcsúzott! És én is búcsút mondtam magamban, és Ő még utolsó kis apró fényeivel szinte letérdelt előttem. Felé hajoltam. Ó, Te csodás fény!- mondtam hangtalan, s Ő beleveszett a nagy tóba... Fekete lett a táj körülöttem, és én csak ültem szótlánul, s néztem a nagy vízi - világot, ahol az ég a földig ér és minden olyan szép... és ébren álmodás, egy kis kikapcsolódás a szürke hétköznapiakban...

Áldott csönd volt és nyugalom, amelyet csak a Nagy Természet tud adni! Igen! A Természet egyik csodája vonult el előttem, s köszönt, mert érezte, hogy örültem, és hogy mennyire csodáltam, hiszen a Természet szép kapuja nyílt ki előttem néhány percre...

S eszembe jutott Caspar David Friedrich gyönyörű festménye a „Holdat néző férfi és nő”, amiben az alakok a fény felé fordulnak, hódolnak a távoli fénynek, amely elárasztotta a homályba burkolózó földet. Körülöttük alszik minden, csak a fény van ébren és ők ketten. E titokzatos csöndben csak a holdvilág tükröződik messze, messze..., a Nagy Vízben...

Caspar David Friedrich: A holdat néző férfi és nő
/1830-1835/ Staatliche Museen, Berlin

Minden mozdulatlan volt, csak az idő haladt velem, mellettem, de megmaradt egy szép látomás, és szívem lelkem húrjain megszólalt valahol mélyen Beethoven Holdfénye, c-moll szonátája. Nekem csodás éj lett e balatoni őszben,

amikor már a Holdban lassan elaludt a láng és csak titkon szőtte pókhálóként mintázatlan sugarát a csillagos ég alatt.

BEETHOVEN: Szonáta, cisz-moll (Holdfény) Op. 27 No. 2 I...(5:53)

BEETHOVEN: Szonáta, cisz-moll („Holdfény”) Op. 27 No. 2 I. Adagio sostenuto
Dohnányi Ernő zongorázik

© 1959 HUNGAROTON RECORDS LTD. Released on: 1959-05-09

Hallgassák velem, s meglátják lelki szemeik előtt a Holdfény ezüstös arcát, és a láb megmozdul, hogy rálépjen az ezüsthídra... menjünk föl a magasságba, a végtelenbe, miközben a fák ágbogain áttör itt-ott a fény, s a tó szelíd tükrén át sóhaj száll a menny felé... Ez egy szép mesevilág, ahol az ég a földig ér. A fákon csönd fátyla leng, néma a lomb, álmát alussza...

Míg írtam e sorokat a betűk országában jártam, s a betűkből szavak lettek, a szavakból mondatok halkán, lopakodva születtek, s közben már hajnalodott, s a virágokon rezgő harmatcseppek csillogtak... hajam húrjain hárfázott halkán az ébredező hajnali szellő, mert felkelt Éósz, a Hajnal, a rózsaujjú istennő csodás színeiben. Itt kereng a fénylomb kosarában üldögélve..., miközben az ősz lépegetett. A fákról itt-ott már lelógott a ködnek szakálla, s néma éji órák lassan múltak, és megjött, megérkezett a hervadás világa, fátyolba burkolózva.

A szép álmom megszökött, a szellővel tovaszállt, de azért a szép órák emléke megmaradt.

II.

A SZÉPSÉGEK FOGLYAI...

Gyenge hópihék derengtek a hajnali szellő jöttében. Szálltak a kis kristályok, s az órák múlásában már csupa fehérbe öltöztették a tájat. A fák ágain pihentek e csodás pelyhecskék, szálló piciny kis csodák, az égből küldött kis ajándékok. Libbenő kis csodák, a tél csodái, díszei, a nappalok és éjek báját adó csöndcsodák!

A szépségek foglyai e kis csodák a nagy Természetnek, a percek, pillanatok, órák csodái, illattalan szépséget adók, örömet adók, örömet hozók, tisztaság

hozók, a ködös, párás levegőben, amikor megrebben a csönd a pihék hullása közt hangtalan...

Hullj kicsiny, fehér hókehely, áraszátok a szeretetet széjjel, jöjjetek tisztaságokkal és adjátok a szépségeket a nagyvilágnak.

A napsugár a fakó nagy felhők fölött jár, mert a magasból hulló szeplőtlen hó, szinte megbűvölten száll e földre, száll felém is. Most legyint a szellő: pihenj szép fehérség, – mondja egy hókehelynek, – most csak tiéd e ragyogás, e kristályos tisztaság, a télnek kedves szépsége, akik kincseiteket szinte szétszórjátok, hogy aztán csöndes magányunkban, a percek, az órák sokaságában nyomtalanul eltűnjetek a csöndben, hangtalan, úgy, ahogy jöttél, jöttetek, átadva helyeteket a fénynek, egy másik fénynek, a napsugárnak, ami az ÉLET!

S árad majd a fény, a fák ágain, törzsein is fényt váltanak a messzi égi, s földi tájak, s a szépség kis foglyai, kristályai elillannak hangtalanul, úgy ahogy jöttek, hogy majd egy újabb tél küszöbén újra megjelenjenek hófehér túllfátylunkban.

[*Fenyves Mária Annunziata író, költő, festő, grafikus, zongorista ...](#)